

Psykologiset arviomenetelmät ja interventiot lastensuojelukontekstissa

Saara Salo, PsT, laill.
psykologi ja psykoterapeutti
www.pilkeklinikka.com /
HY, Families First -tutkimushanke



Turvallinen kiintymys rakentuu vuorovaikutuskokemuksille ensimmäisen vuoden kuluessa

- Aikuinen on vastannut lapsen stressiin riittävän 'loogisesti' peilaamalla ja rauhoittamalla ensimmäisen elinvuoden ajan



Turvaton kiintymys / jäsentymätön kiintymys

- Aikuinen on toistuvasti liian ilmeetön (ei peilaa lapsen kokemusta) tai epäjohtonmukainen (vääristynyt peilaaminen)
- Jäsentymätön kiintymys on poikkeava rakenne. Aikuinen on toiminut selkeästi epäsensitiivisillä tavoilla.

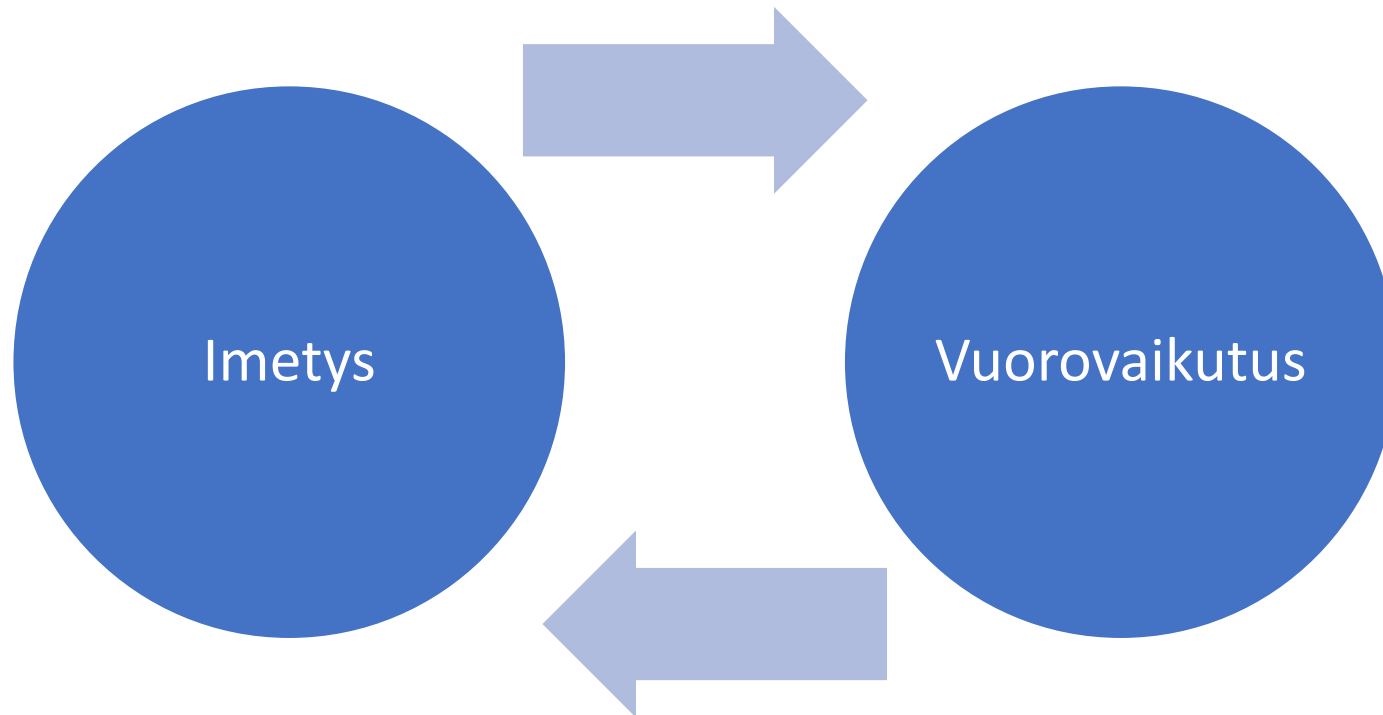


Imetystilanne on keskeinen varhaisen
vuorovaikutuksen näyttämö



Molemminpuolinen yhteys

- On tärkeää pohtia, miten tukea imetystilanne sellaiseksi, että se mahdollistaa hyvän, vastavuoroisen kontaktin vauvan ja äidin välille
- Toisaalta, toimiva vuorovaikutus itsessään lisää vauvan rauhoittumista ja tukee imetyksen onnistumista



Hoivajärjestelmä rakentuu raskauden aikana

- Äidin mieli ja kokemus itsestä muuttuu raskauden aikana
- Ns. caregiving eli hoivajärjestelmä alkaa muodostua
- Hoivajärjestelmä suuntaa uudelleen havainnointia (tunteet), ja muuttaa motivaatiojärjestelmää
- **Auttaa suuntautumaan kohti vauvaa**
- Biologinen taso (hormonit), **omat kiintymyskokemukset**, stressi (onko raskaus suunniteltu, sen kulku), mieliala/ahdistuneisuus ym. hyvinvointiin liittyvät asiat (parisuhteen tuki)
- *Imetyksen tuki on hyvä aloittaa jos tässä vaiheessa*

- Raskaudenaikainen EA yhdistyy reflektiiviseen kykyyn ja kiintymysmallien turvallisuuteen

- Salo, S., Flykt, M., Isosävi, S., Biringen, Z., Kalland, M., Punamäki, R.-L., & Pajulo, M. (2019). Validating an Observational Measure of Prenatal Emotional Availability among Mothers with Depressive Symptoms. *Journal of Pre- and Perinatal Psychology and Health*, 34.

Vaikuttaako imetys lapsen kiintymyssuhteeseen?

- Äidin oma **kiintymysturvallisuus** vaikuttaa käyttäytymiseen imetystilanteessa (kuin myös muussa vuorovaikutuksessa)
- Jonkin verran tutkimusnäyttöä, että imetys vs pulloruokinta tukee turvallisen kiintymyssuhteen kehitystä lapsella – erityisesti vähentää riskiä vakaviin jäsentymättömiin kiintymyssuhteisiin
- Imetyksen pituus (yli 6 kk) vahvisti myös turvallisen kiintymyksen esiintyvyyttä 24 kk iässä
- Tyttölapsilla erityisesti
- Tutkimusta tarvitaan kuitenkin lisää ja ns. väliintulevia muuttujia on paljon

- Katsaus: Linde, K., Lehnig, F., Nagl, M., & Kersting, A. (2020). The association between breastfeeding and attachment: A systematic review. *Midwifery*, 81, 102592.

Äidin omat kiintymyskokemukset

- Onko voinut kokea erityisesti oman äidin turvallisena, vaikuttaa olevan yksi keskeinen tekijä myös imetyssuhteen onnistumiselle
- Tuore äiti tarvitsee näitä **kiintymysmielikuvia, representaatioita.**
- **Ne auttavat säätelemään uuden tilanteen aiheuttamaa stressiä, ja luottamaan oman ja vauvan kehon viesteihin**
- Jos äidillä ei ole (täysin) turvallista mielikuvaa tukenaan, epävarmuus, ahdistus, mielialan lasku voivat lisääntyä ja vauvan viestien lukeminen vaikeutua

Lapsen kehitys & Imetys

- Lasten kehityksessä: kielellinen kehitys, kognitio, muisti
- **Reagoivampia vauvana (neg tunteet)**, mutta myöhemmin elämässä **vähemmän käytösongelmia**
- Imetyksen aloitus kohta ei niin ratkaiseva, pituudella (yli 6 kk merkitystä)
 - Katsaus: Krol, K. M., & Grossmann, T. (2018). Psychological effects of breastfeeding on children and mothers. *Bundesgesundheitsblatt-Gesundheitsforschung-Gesundheitsschutz*, 61(8), 977-985.

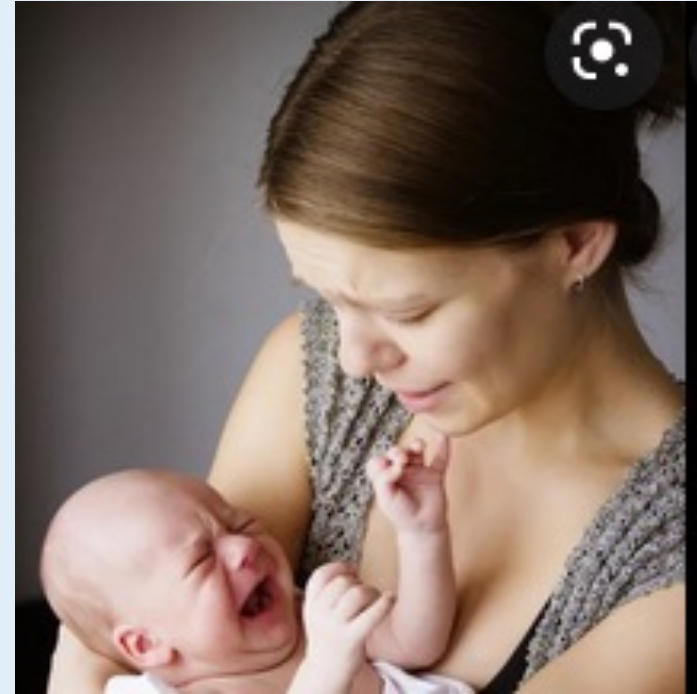
Miten asettua tukemaan *vuorovaikutusta*
imetystilanteessa?



Varhainen vuorovaikutus & imetys

- Työskentely on aina väistämättä samanaikaista (molemminpuolinen yhteys)
- Toimiva imetys vahvistaa vanhemman yleistä kykyä olla suhteessa vauvaan
 - *Imetyksellä on havaittu olevan positiivinen yhteys äidin responsiivisuuden kanssa*
 - *Katse, kosketus, liike, ääni*
 - Enemmän ihokontaktia
 - Fyysinen palaute lapsen reaktioista, äidin herkkyyden reagoida
 - Mielihyvähormonin (oksitosiini) erityys äidillä → herkkyyden havaita lapsen erilaisia itkuääniä, motivaatio hoitamiseen
 - Lisää äidin kykyä havaita lapsen emotionaalisia tiloja, vähentää äidin omaa stressiä
- *Ventura, A. K. (2017). Associations between breastfeeding and maternal responsiveness: a systematic review of the literature. Advances in Nutrition, 8(3), 495-510.*

Vaikeimpia asioita
varhaisessa
vanhemmuudessa on
luottaa siihen,
Ettei ole yhtä ainoaa oikeaa
tapaa rauhoittaa
vauva
Tai Hoivata vauvaa
Tai ettei toimi väärin,
vahingoita vauvaa





Imetinko liikaa? Liian vähän? Mikä tuo ihottuma on? Haluaako vauva nukkua? Mutta ei saa nukahtaa rinnalle..Eikä mahalleen.. Mitä ne olivat ne lisääineutiset eilen, mitä oikein söin illalla?
Miksi Joni ei jo tule kotiin..Mutta en halua pyytää apua, ei Joni osaa tehdä asioita oikein..

**Olen surkea, epäonnistunut äiti.
Inhoan itseäni. Jos vain tekisin
kaiken oikein olisin parempi.**

Ahdistuneen vanhemman vaikeudet vuorovaikutuksessa

- Ottaa vastaan vauvan viesti, aistia se ja pohtia, mitä nyt tarvitaan 'Out of Sync'
 - Yhteensoinnuttaminen
 - Merkitty peilaaminen
 - Kehollinen vastaaminen
 - Pyrkimys ylikontrolloida lasta (tunkeilu)
 - Vauvan/omien kokemusten osuva sanoittaminen, ymmärrys
- Borelli, J. L., Hong, K., Rasmussen, H. F., & Smiley, P. A. (2017). Reflective functioning, physiological reactivity, and overcontrol in mothers: Links with school-aged children's reflective functioning. *Developmental Psychology*, 53(9), 1680.
 - Dollberg, D. G. (2021). Mothers' parental mentalization, attachment dimensions and mother-infant relational patterns. *Attachment & Human Development*, 1-19.
- Stephanie, K., & Brigitte, R. (2021). Various mentalizing concepts in mothers with postpartum depression, comorbid anxiety, and personality disorders. *Infant Mental Health Journal*.

Ahdistuneen vanhemman vaikeudet vuorovaikutuksessa

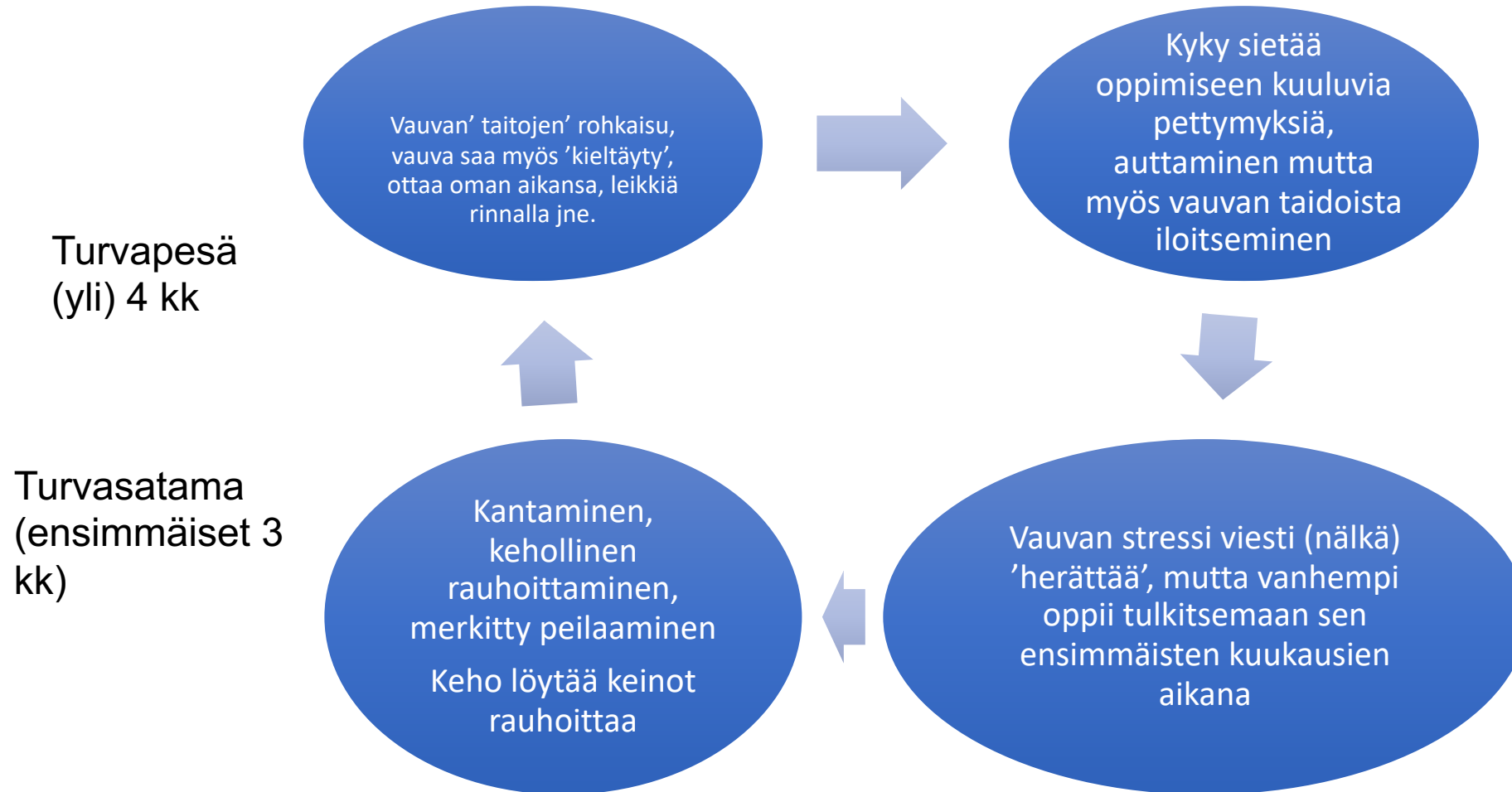
Kortisolia erittyy enemmän lapsen kokiessa stressiä, johtaa ylikontrolloivaan käytökseen (rinnan ylitarjoaminen?)

Pakononmaiset huoliajatukset johtavat jatkuvaan tarkisteluun, (mm. vauvan unen häiriintyminen), ruokailun keskeytymiseen

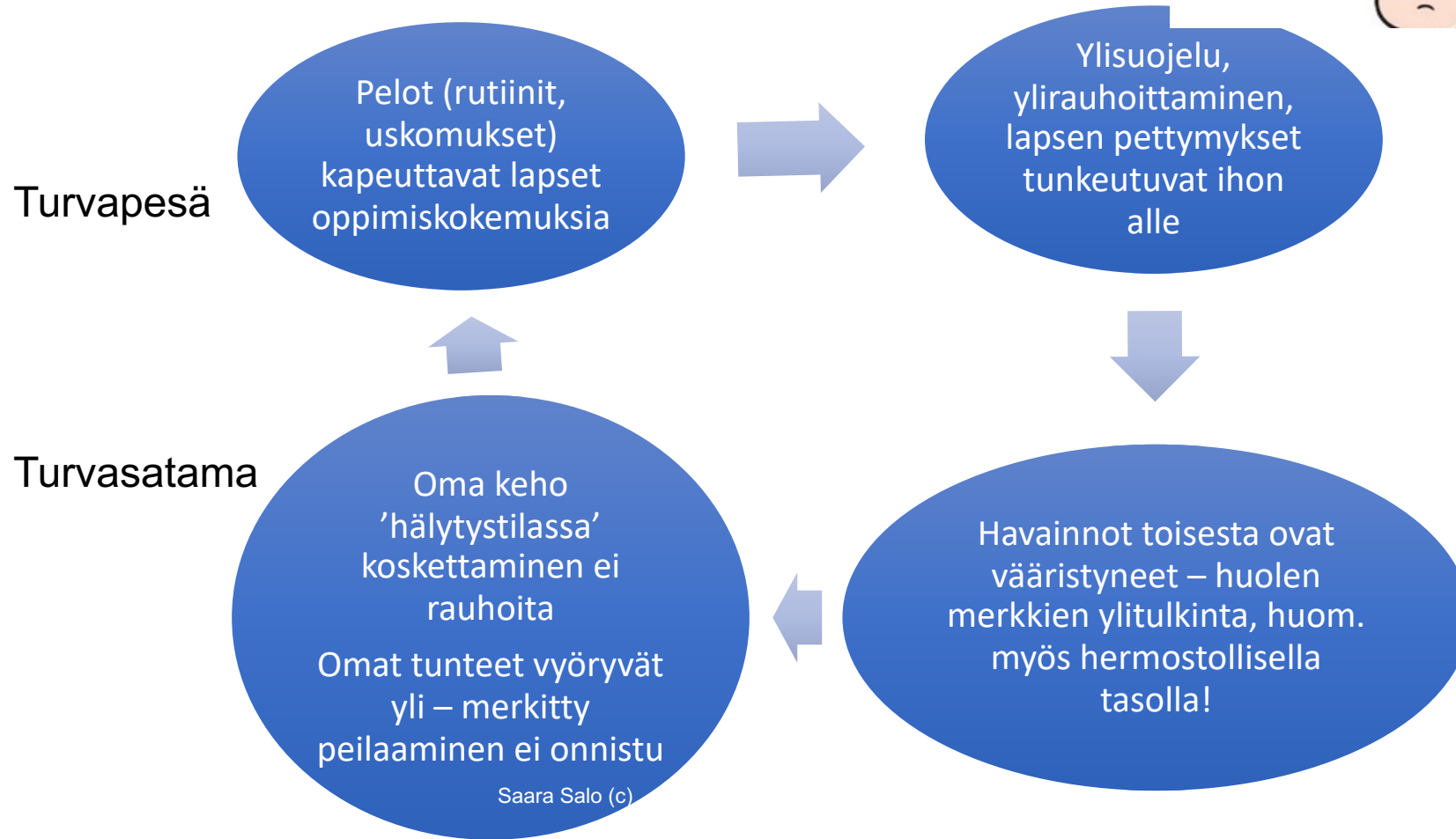
Swain, J. E., Lorberbaum, J. P., Kose, S., & Strathearn, L. (2007). Brain basis of early parent–infant interactions: psychology, physiology, and in vivo functional neuroimaging studies. *Journal of child psychology and psychiatry*, 48(3-4), 262-287

- Kim, P., Strathearn, L., & Swain, J. E. (2016). The maternal brain and its plasticity in humans. *Hormones and behavior*, 77, 113-123.
- Borelli, J. L., Hong, K., Rasmussen, H. F., & Smiley, P. A. (2017). Reflective functioning, physiological reactivity, and overcontrol in mothers: Links with school-aged children's reflective functioning. *Developmental Psychology*, 53(9), 1680

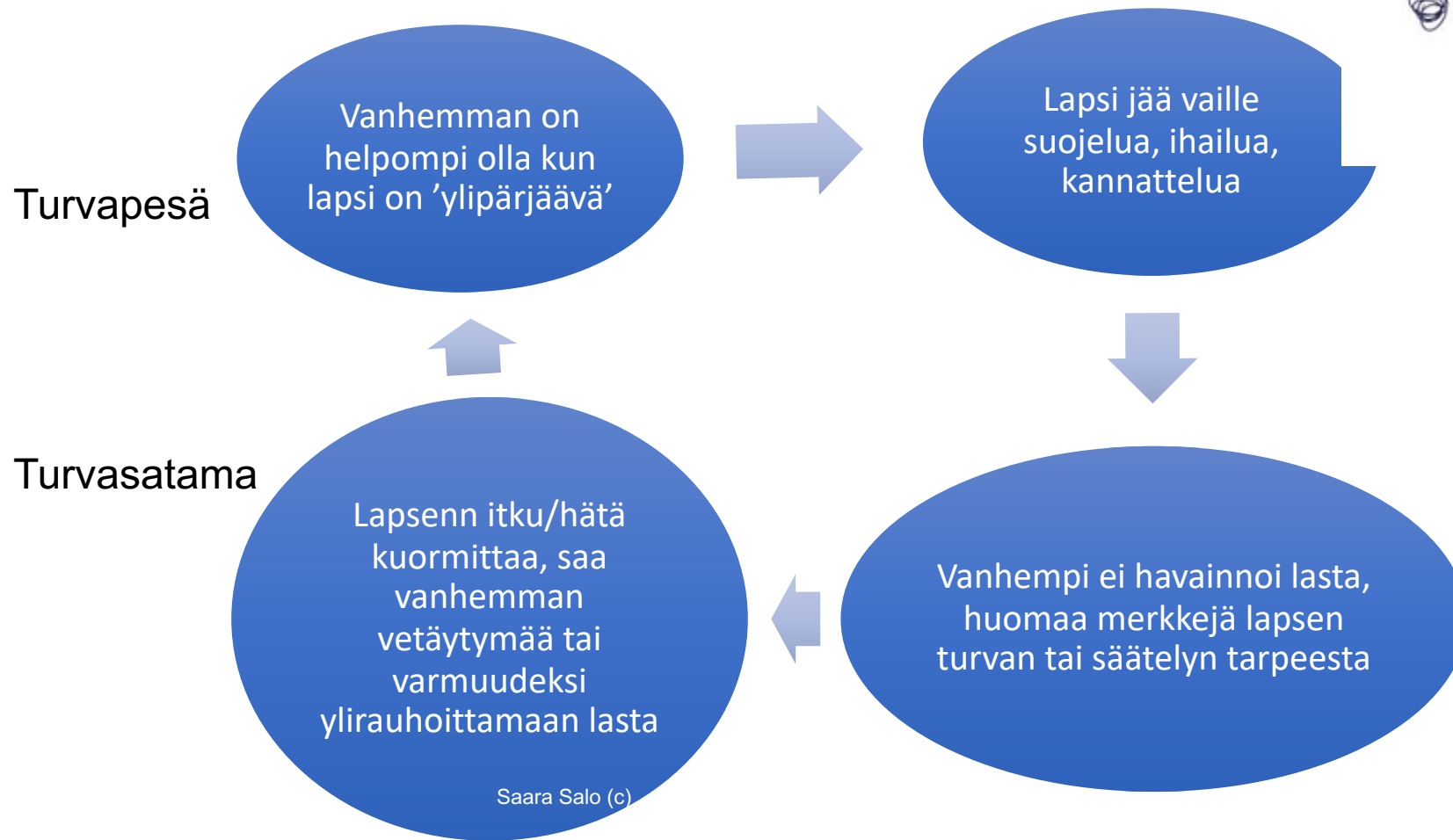
Toimiva varhainen vuorovaikutus imetystilanteessa



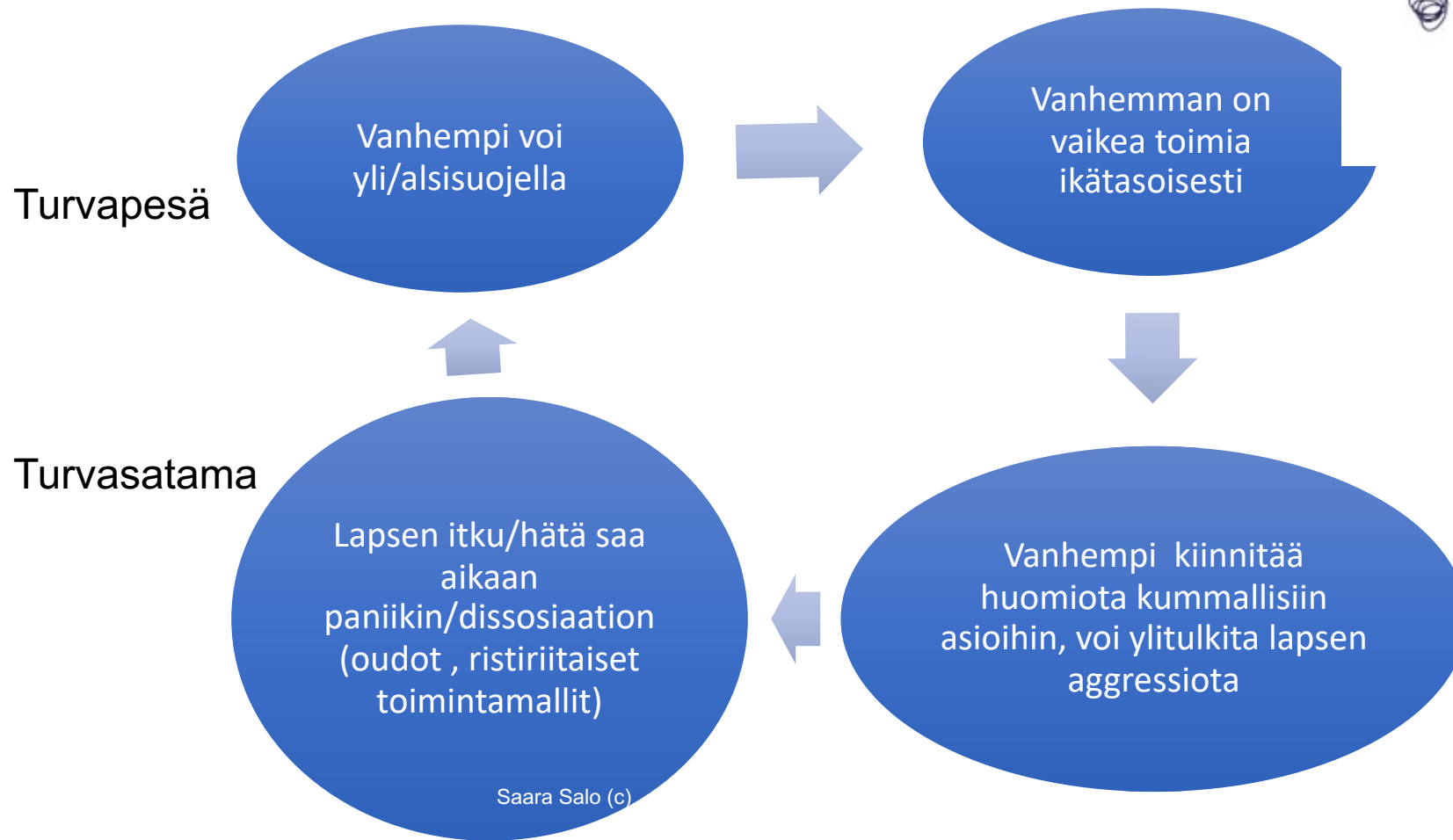
Varhainen vuorovaikutus ahdistuneella vanhemmalla



Varhainen vuorovaikutus masentuneella vanhemmalla



Varhainen vuorovaikutus traumatisoituneella vanhemmalla



Hätäntynyt tai alivirittynyt vanhempi

- ei kykene havainnoimaan lastaan 'oikein' – nälkäviesti voi jäädä tunnistamatta
- ei kykene tunnistamaan omia kehon reaktioitaan – reagoi, mutta väärillä tavoilla
- ei pysty valitsemaan toimivia rauhoittamisen (kiintymystarve) keinoja – väärät asennot, rinnan ali/ylitarjoaminen, ei pysty tukemaan vauvan imuotetta, tarjotaan korviketta liian nopeasti
- toimii liian impulsiivisesti, reaktiivisesti
- ei pysty havainnoimaan oman toimintansa seurauksia – kokeillaan liian monia asioita samalla kertaa, vaihdetaan toiminmallia liian nopeasti

- Positiivisten tunneilmaisujen puuttuminen (vähän hymyä, jaettua naurua, katsekontaktia, yhteistä leikkiä, juttelua)

Sensitiivisyys



- Avoin tai vaivoin peitelty jatkuva ärtymys/suuttumus/turhautuminen imetystilanteeseen

Vihamielisyys



- Aikuisen pakottavuus toiminnassa ja lapsen aloitteiden jatkuva huomiotta jättäminen
- Liian voimakas fyysiseen läheisyyteen pakottaminen

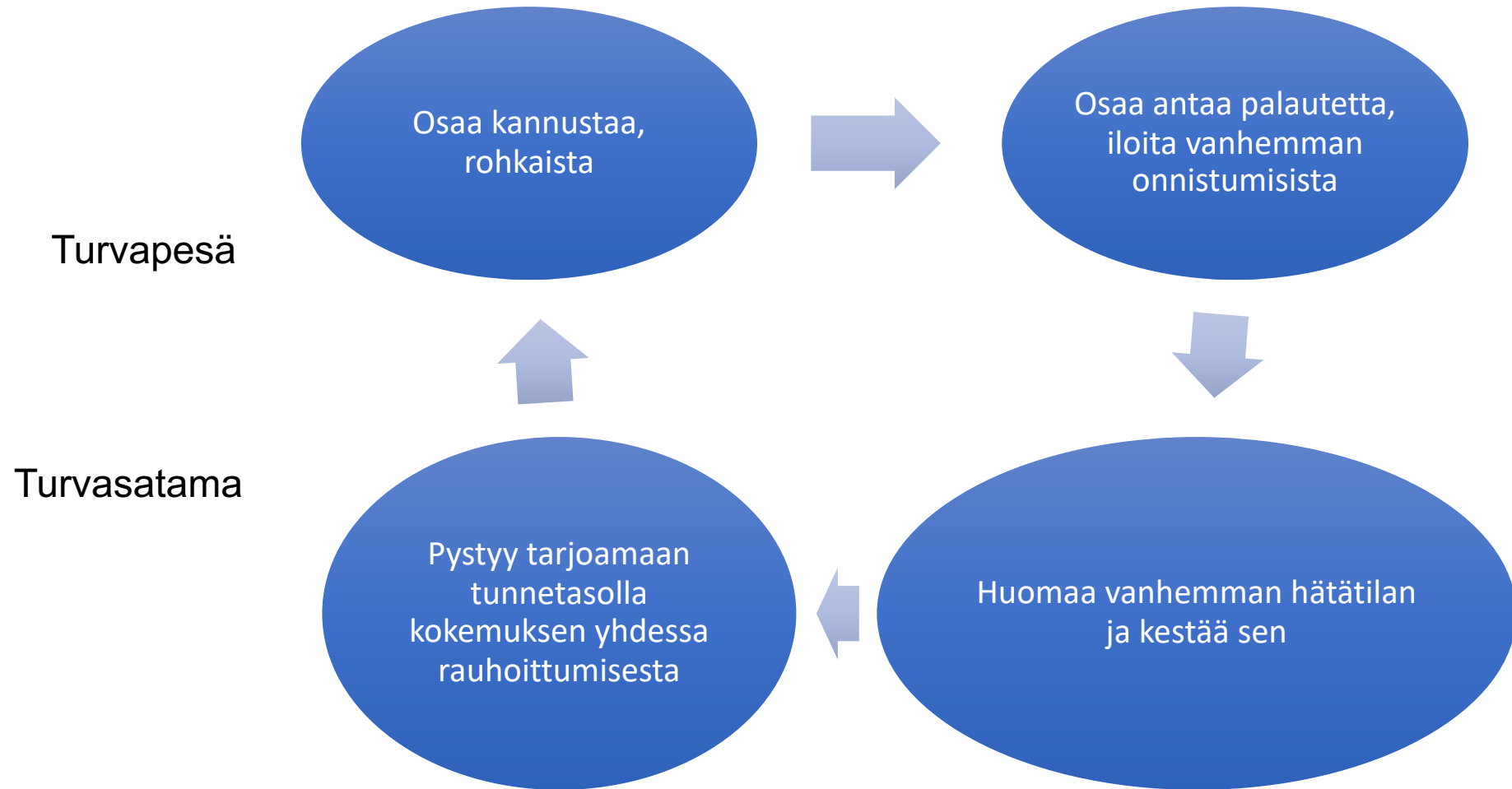
Tunkeilevuus



Keskeisin rooli auttajalla

- **Kanssa säätely**
- Vanhemman 'mieleen' kytkeytyminen – empatia
- Monella ahdistuneella/alivirittyneellä vanhemmalla on puutteellinen kokemus turvallisesta aikuisesta (turvaton kiintymysmielikuva), joka tavallisesti tukee stressitilanteissa
- He tarvitsevat rauhoittamista, itsetuottamuksen vahvistamista, konkreettista apua, mutta kunnioittaen, aina omaa itsemääräämiskykyä vahvistaen
- **Moni ei osaa pyytää apua**
- **Tukea voi olla vaikea myös vastaanottaa**

Työntekijä toimii rauhhoittajana ja säätelijänä



PYSYTÄÄN HETKESSÄ -TYÖSKENTELEY

1. Pysäytä, havainnoi ja auta sanoittamaan vauvan erilaisia viestejä

- Mitä tapahtui? Mikä tuo vauvan/ilme/elemahtaa olla, mitä se tarkoittaa?
 - Kun mieli lähtee 'laukalle' – pysäytys/tarkistus. *'Oikea' mentalisaatio on nopea, tarkka, osuva. Ei eksy tilanteesta, hetkestä, ei lähde tulkintoihin.*

Harjoitus

Havainnoi hetki vauvaasi ilman sanoja, kerro sitten, miltä arvelit vauvastasi tuntuneen, mitä vauva ajattelu, juuri tässä ja nyt?





SOINNUTUS - TYÖSKENTELY

2. Vie kokemuksellisesti vauvan äärelle

- Annetaan tuki/malli. Ohjataan parempaan imetysotteeseen, erilaisiin asentoihin. Rauhassa, äitiä ja vauvan rytmiä tukien 'Pidetään' hetki tässä-ja-nyt.

- Oleellisinta on **synkronia, yhteensoinnuttaminen**

(Merkitty) Peilaaminen

- Ilmeikkyys, vauvan ilmeisiin, eleisiin *vastaaminen*
- *Riittävän lähellä*
- *Hetkeen pysähtyen, kokemuksesta tietoiseen havaintoon vieden*

Vanhemman oma 'toimijuus' – työntekijän lempeä
kosketus vain tukee sitä, auttaa löytämään
yhteisen rytmin

MYÖNTEINEN PALAUTE

3. Anna vahvistava palaute, toivo

- Sanoita, mikä onnistui paremmin tällä kertaa. Ihaile, kannusta. Siedä sekin, ettei äidin ole aina tätä helppo vastaanottaa.

Erityisiä työmalleja:

Hoivaa ja leiki© - interventio raskauden ajalta

<https://dila.fi/tukea-ja-apua-vauvan-taika/>
<https://www.youtube.com/watch?v=MLY60B1s8kE>

www.pilkeklinikka.com

Theraplay® hoito

www.theraplay.fi; www.theraplay.org



Kiitos!



Tunnekeskeisen vanhemmuuden luentosarja:
www.pilkeklinikka.com

Saara Salo (c)